

9 Sosial-İqtisadi Sahəyə Təsirin Qiymətləndirilməsi, Azaldılması və İdarə Olunması

Mündəricat

9.1 Giriş	9-2
9.2 Əhatə dairəsinin müəyyən edilməsi	9-3
9.3 Sosial-iqtisadi təsirlər	9-10
9.3.1 Seysmik və köməkçi nəqliyyat vasitələrinin, avadanlıqların və ekipajın fiziki mövcudluğu ilə əlaqədar quruda təsirlər	9-10
9.3.2 Seysmik gəmilərin, köməkçi gəmilərin və avadanlıqların fiziki mövcudluğu ilə əlaqədar dənizdə təsirlər.....	9-15
9.3.3 Dənizdə enerji mənbəyinin istismarı ilə əlaqədar dənizdə təsirlər	9-20
9.4 Qalıq sosial-iqtisadi təsirlərin xülasəsi	9-23

Cədvəllərin siyahısı

Cədvəl 9.1: Seysmik profillərlə kəşifən torpaqların istifadə növünə görə nisbəti	9-2
Cədvəl 9.2: AYDH üzrə 3Ö Seysmik tədqiqat işlərinin "əhatə dairəsindən çıxarılmış" fəaliyyətlər.....	9-2
Cədvəl 9.3: "Qiymətləndirilmiş" AYDH 3Ö Seysmik Tədqiqat Fəaliyyətləri	9-8
Cədvəl 9.4: Hadisənin miqyası (torpaq sahibləri, torpaq istifadəçiləri və əlaqədar obyektlər).....	9-11
Cədvəl 9.5: Hadisənin miqyası (Quru sahilyanı sahədən istirahət məqsədilə istifadə edənlər və turizm biznesinin sahibləri).....	9-12
Cədvəl 9.6: Reseptorun həssaslığı	9-13
Cədvəl 9.7: Təsirin əhəmiyyəti	9-13
Cədvəl 9.8: Hadisənin miqyası (Gəmi marşrutları – beynəlxalq, regional və yerli).....	9-16
Cədvəl 9.9: Hadisənin miqyası (sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu)	9-17
Cədvəl 9.10: Hadisənin miqyası (dənizdən istirahət üçün istifadə edənlər).....	9-17
Cədvəl 9.11: Reseptorun həssaslığı	9-19
Cədvəl 9.11: Təsirin əhəmiyyəti	9-20
Cədvəl 9.13: Hadisənin miqyası (Sahilyanı zonalarda kiçik miqyaslı balıq ovu).....	9-22
Cədvəl 9.14: Reseptorun həssaslığı	9-22
Cədvəl 9.15: Təsirin əhəmiyyəti	9-23
Cədvəl 9.16: 3Ö Seysmik Tədqiqatın Sosial-İqtisadi Təsirlərinin Xülasəsi	9-23

9.1 Giriş

AYDH üzrə 3Ö Seysmik tədqiqatı ilə əlaqəli olan tədbirlər və hadisələr Layihənin Təsvirinin 4-cü fəsilində təsvir olunan tədbirlər əsasında müəyyən edilmiş və ətraf-mühit ilə potensial qarşılıqlı əlaqələr təyin edilmişdir. Təsirin qiymətləndirilməsi metodologiyasına müvafiq olaraq (bax: Bölmə 3.2.5, Fəsil 3), seysmik hadisənin miqyası və müvafiq reseptor ilə qarşılıqlı əlaqəyə əsaslanan tam təsirin qiymətləndirilməsindən irəli gələrək “əhatə dairəsi müəyyən edilə biləcək” tədqiqat tədbirlərinin müəyyən edilməsi üçün ƏMSSTQ əhatə dairəsinin müəyyən edilməsi həyata keçirilmişdir. Əlavə olaraq, tərkibinə tədbirlərin gözlənilən sosial-İqtisadi nəticələrə uyğun olmasının təmin edilməsi üçün istifadə olunacaq müntəzəm proseduralar və layihə tədbirləri daxil ediləcək mövcud nəzarət və təsirazaltma tədbirləri müəyyən edilmişdir

Əhatə dairəsinə daxil edilməmiş tədbirlər mövcud nəzarət və təsirazaltma tədbirləri və təsirin müəyyən edilmiş dərəcəsi nəzərə alınmaqla seysmik hadisənin miqyası və reseptorun həssaslığı əsasında qiymətləndirilmişdir. Bu nəzarətlərin tətbiq olunduğunu və səmərəli olduğunu sübut etmək üçün monitoring və hesabat tədbirləri görülmüş, eləcə də tələb olunan hallarda gələcək təsirlərin minimuma endirilməsi üçün əlavə monitoring və təsirazaltma tədbiri təmin edilmişdir

Ekoloji, kumulyativ və transserhəd təsirlərin və təsadüfi hadisələrin qiymətləndirilməsi aparılmışdır və müvafiq qaydada 8-ci və 10-cu fəsillərdə təqdim olunur.

İlkin əhatə dairəsinin müəyyənləşdirilməsi mərhələsi və potensial təsirlərin qiymətləndirilməsi ərzində sosial-İqtisadi təsirin qiymətləndirilməsi bərdə məlumat vermək üçün Fəsil 6, Bölmə 6.5.2-də təsvir edilən və Şəkil 6.2, 6.7, 6.8 və 6.13-də təsvir edilən torpaqdan istifadənin təsnifatı üçün xəritələrin analizinin nəticələrindən istifadə edilmişdir. Torpaqdan istifadənin təsnifatının hər növü üçün kəşşən seysmik profillərin nisbəti Prioritet Sahələr 1, 2 və 3 üçün hesablanmış və nəticələr Cədvəl 9.1-də təqdim edilmişdir. Sosial-İqtisadi təsirin qiymətləndirilməsi üçün istifadə edilən seysmik profillərin göstərici olmasının və dəyişə biləcəyinin nəzərə alınması əhəmiyyətlidir. Bundan əlavə, mövcud torpaqlardan istifadənin müxtəlif növlərini müəyyənləşdirmək üçün torpaqdan istifadənin təsnifatı üçün xəritənin analizində peyk təsvirindən istifadə edilmiş və Bunun üçün ümumi sosial-İqtisadi qiymətləndirməyə dəstək üçün ümumi məlumat qismində istifadə edilmişdir.

Cədvəl 9.1: Seysmik profillərlə kəşşən torpaqların istifadə növünə görə nisbəti

Prioritet Sahə	Torpaqdan istifadənin növü	Kəşşən tədqiqat profili (km)	Seysmik profillər ilə kəşşən nisbət (faiz)
1	Bitki örtüyü olmayan sahə	11.70	27%
	Kommersiya sahəsi	18.41	43%
	Sıx bitki örtüyü olan sahə	1.20	3%
	İstirahət və turizm	0	0%
	Yaşayış sahəsi	6.92	16%
	Seyrək bitki örtüyü olan sahə	4.28	10%
	Su hövzəsi	0.24	1%
	CƏMİ:	42.75	
2	Bitki örtüyü olmayan sahə	1.35	4%
	Kommersiya sahəsi	0.08	0.2%
	Sıx bitki örtüyü olan sahə	1.14	3%
	İstirahət və turizm	0	0%
	Yaşayış sahəsi	0	0%
	Seyrək bitki örtüyü olan sahə	30.93	92%

Prioritet Sahə	Torpaqdan istifadənin növü	Kəsişən tədqiqat profili (km)	Seysmik profillər ilə kəsişən nisbət (faiz)
	Su hövzəsi	0.13	0.4%
	CƏMI:	33.63	
3	Bitki örtüyü olmayan sahə	191.30	69%
	Kommersiya sahəsi	8.76	3%
	Sıx bitki örtüyü olan sahə	5.23	2%
	İstirahət və turizm	0.34	0.1%
	Yaşayış sahəsi	28.34	10%
	Seyrək bitki örtüyü olan sahə	43.49	16%
	Su hövzəsi	0.22	0.1%
	CƏMI:	277.69	

Torpaqdan istifadənin təsnifatı üzrə xəritənin analizinin nəticələri Prioritet Sahə 1-in daxilində tədqiqat fəaliyyətlərinə uyğun olan, üstünlük təşkil edən torpaqdan istifadə növünün (Prioritet Sahə 1-in daxilində tədqiqat profillərinin ümumi uzunluğunun 43%-i bu torpaqdan istifadə növündən keçməklə) kommersiya sahəsi və ümumiyyətlə istifadədə olmayan bitki örtüyü olmayan sahə (27%) olduğunu göstərir. (Prioritet Sahə 2-nin daxilində tədqiqat profillərinin ümumi uzunluğunun 92%-i bu torpaqdan istifadə növündən keçməklə) əsasən seyrək bitki örtüyü olan sahə kimi təsnif olunaraq istifadə edilən torpaq sahəsi Prioritet Sahə 2-nin daxilindədir. Prioritet Sahə 3-ün daxilində istifadə olunan torpaq sahəsi (Prioritet Sahə 3-ün daxilində tədqiqat profillərinin ümumi uzunluğunun 69%-i bu torpaqdan istifadə növündən keçməklə) əsasən bitki örtüyü olmayan sahə və seyrək bitki örtüyü olan sahədir (16%). Buna görə, Prioritet Sahələrin hər birinin daxilində mövcud olan torpaqdan istifadə növlərində aydın fərqlər mövcuddur.

9.2 Əhatə dairəsinin müəyyən edilməsi

AYDH üzrə 3Ö Seysmik tədqiqat işləri və nəzərə çarpan ətraf-mühitə və sosial-iqtisadi təsirlər ilə nəticələnmək baxımından məhdud potensiala malik olması səbəbindən əhatə dairəsi müəyyən edilmiş əlaqədar hadisələr 9.1 sayılı cədvəldə verilir. Əhatə dairəsinin müəyyən edilməsi prosesində Azərbaycanda və digər ölkələrdə həyata keçirilmiş oxşar layihələr üçün eyni olan tədbir və hadisələrin əvvəlki təcrübələrinə əsaslanan peşəkar analizlərdən istifadə olunmuşdur.

Cədvəl 9.2: AYDH üzrə 3Ö Seysmik tədqiqat işlərinin “əhatə dairəsindən çıxarılmış” fəaliyyətlər

Bənd №	İş / Hadisə	Fəsil 4 – Layihənin təsviri, istinad	“Əhatə dairəsindən çıxarılmamanın” əsaslandırılması
3Ö_S_R1	Yol şəbəkəsinin (seysmik tədqiqat və köməkçi nəqliyyat vasitələri tərəfindən) digər yol istifadəçiləri üçün istifadə olunması	4.6.1 and 4.8.1	Tədqiqat sahələrinə hərəkət etmək üçün seysmik nəqliyyat vasitələri (Vibroseis avtomobillər və Onseis qurğular) mövcud yol şəbəkəsindən istifadə ediləcəkdir. Bundan əlavə, tədqiqat özü mövcud yollar boyu, həmin yollarla kəsişərək və onların yaxınlığında həyata keçiriləcəkdir. Lazım olduqda, seysmik qəbuledicinin / mənbənin yerləşdiyi sahələrə daxil olmaq üçün nəqliyyat vasitələrinin yolsuzluq şəraitində hərəkət etməsi lazım gələcəkdir. 3Ö Seysmik Tədqiqata dəstək üçün təxminən 23 nəqliyyat vasitəsi mövcud olacaqdır. Hər günün sonunda nəqliyyat vasitələri Hövsan limanına və ya 3 köməkçi bazadan birinə qayıdacaqdır. Yolların bağlanması planlaşdırılmır; bununla belə, yolların bağlanması lazım olarsa, bu müvəqqəti olacaq və əməliyyatın təhlükəsiz qaydada tamamlanması üçün lazım olan minimum

Bənd №	İş / Hadisə	Fəsil 4 – Layihənin təsviri, istinad	“Əhatə dairəsindən çıxarılanın” əsaslandırılması
			müddət ilə məhdudlaşacaqdır. Bakı-Salyan şossesinin bağlanması planlaşdırılmır. Yolların bağlanması müvafiq dövlət orqanları ilə sıx əməkdaşlıq şəraitində təşkil ediləcək və yalnız yolun bağlanmasına icazə verildikdən sonra həyata keçiriləcəkdir. Hövsan limanı və 3 təchizat bazası onları ümumi istifadədə olan avtomobil yolları şəbəkəsi ilə birləşdirən mövcud yol qovşaqlarına malik obyektlərdir. Mobilizasiyaya hazırlıq mərhələsində görülən işlərin tərkib hissəsi kimi layihə üçün ayrıca giriş yolunu təmin etmək üçün hazırda istifadə olunmayan Hövsan limanının giriş yolu təmir olunacaqdır. Tədqiqat fəaliyyətlərinin tərkib hissəsi kimi yol qovşaqlarında və ya giriş yollarında digər təmir işlərinin aparılması planlaşdırılmır. Bütün nəqliyyat vasitələrinin hərəkətlərini idarə etmək və nəzarətdə saxlamaq üçün müvafiq nəqliyyat koordinatorlarından istifadə ediləcək və onların vəzifələrinə istifadə olunan nəqliyyat vasitələrinin hamısının saz vəziyyətdə saxlanması; çöl şəraiti üçün münasib olmasının və sürücülərin müvafiq təlim kəməsinin təmin edilməsi daxil ediləcəkdir. Bütün nəqliyyat vasitələrinin hərəkətlərinin qabaqcadan səmərəli planlaşdırıldığına əmin olmaq üçün Səfərin İdarə Olunması Planı tərtib ediləcəkdir. Nəticə: 3Ö Seysmik Tədqiqat prosesinə nisbətən kiçik sayda nəqliyyat vasitələrinin cəlb edildiyinə və Nəqliyyatın və Daşımaların İdarə Olunması Planında müəyyənləşdirilmiş idarəetmə tədbirləri görüldüyünə (məsələn, yolların bağlanması ilə əlaqədar müvafiq dövlət orqanları ilə sıx əlaqə saxlandığına) görə digər yol istifadəçiləri üzərində potensial təsirlər əhəmiyyətsiz hesab edilir.
30_S_R2	İstifadə edilən seysmik avadanlıqların və köməkçi nəqliyyat vasitələrinin icmanın sağlamlığına və təhlükəsizlik riskinə təsiri	4.6.6	Tələb olunan hallarda, Prioritet Sahələr 1, 2 və 3-də seysmik avadanlıqlar və köməkçi nəqliyyat vasitələri ümumi istifadədə olan yol şəbəkəsindən və istifadə edəcək və yolsuzluq şəraitində hərəkət edəcəkdir. Nəqliyyat vasitələrinin hərəkətlərinin icmanın təhlükəsizliyinə təsir göstərəcəyi və təhlükəsizlik ilə əlaqədar risk yaradacağı ehtimal edilir. Bütün nəqliyyat vasitələrinin hərəkətlərini idarə etmək və nəzarətdə saxlamaq üçün müvafiq nəqliyyat koordinatorlarından istifadə ediləcək və onların vəzifələrinə istifadə olunan nəqliyyat vasitələrinin hamısının saz vəziyyətdə saxlanması; çöl şəraiti üçün münasib olmasının və sürücülərin müvafiq təlim kəməsinin təmin edilməsi daxil ediləcəkdir. Tədqiqat ərzində bütün hallarda nəqliyyat vasitəsinin müxtəlif yol səthləri üçün müəyyənləşdirilmiş sürət hədlərinə riayət ediləcəkdir. Fövqəladə hallar istisna olmaqla, 3Ö Seysmik Tədqiqatın məqsədi üçün gecə vaxtı nəqliyyat vasitələrinin idarə edilməsinə və ya günün qaranlıq vaxtlarında nəqliyyat vasitələrinin hərəkətinə icazə verilməyəcəkdir. İcmalar ilə əlaqə saxlama mexanizmi kimi Əlaqənin və Məsləhətləşmənin İdarə Olunması Planı işlənib hazırlanacaq və həyata keçiriləcəkdir. Planın tərkib hissəsi kimi İcma ilə əlaqələr üzrə məsul şəxslər (İƏMŞ) icmanın rəhbərləri, fermerlər və mülkiyyət sahibləri ilə görüşlər təşkil edəcək və seysmik əməliyyatlar barədə yerli camaata məlumat çatdıracaq, seysmik tədqiqat briqadası və ictimaiyyət arasında məlumat mübadiləsinin təmin edəcək və şikayətlərə baxacaqdır; İctimaiyyəti və maraqlı tərəfləri narahat edən məsələlərə effektiv qaydada və vaxtında baxılmasına şərait yaratmaq üçün şikayətlərə baxılması qaydaları işlənib hazırlanacaq və

Bənd №	İş / Hadisə	Fəsil 4 – Layihənin təsviri, istinad	“Əhatə dairəsindən çıxarılanın” əsaslandırılması
			həyata keçiriləcəkdir; Xüsusi torpaq sahələrinə və yollara daxil olmazdan qabaq torpaq sahiblərindən icazə alınacaqdır. Nəticə: 3Ö Seysmik Tədqiqat ərzində ümumi istifadə üçün nəzərdə tutulmuş və ya xüsusi yol şəbəkələrində seysmik avadanlıqların və köməkçi nəqliyyat vasitələrinin istifadəsinə diqqətlə nəzarət ediləcək və bütün nəqliyyat vasitələrinin hərəkətlərinin davamlı olaraq monitorinqi həyata keçiriləcəkdir. İcmanın sağlamlığı və təhlükəsizliyi üçün artan risk əhəmiyyətsiz hesab edilir.
3Ö_S_R3	Çoxkomponentli stasionar seysmik qəbuledicilərin fiziki mövcudluğunun icmanın sağlamlığı və təhlükəsizliyi üçün yaratdığı risk	4.5.2	Çoxkomponentli stasionar seysmik qəbuledicilər 50m ara məsafəsi ilə şəbəkə xətləri boyu qrunut üzərində yerləşdiriləcəkdir. Ayrı-ayrı şəbəkə xətləri bir-birindən 400m aralı yerləşdiriləcəkdir. Çoxkomponentli stasionar seysmik qəbuledicilərin fiziki mövcudluğunun icmanın sağlamlığı ilə əlaqədar riskləri və təhlükəsizlik risklərini artırmaq və büdrəmələr və yixılmalar yolu ilə xəsarət ilə nəticələnmək ehtimalı vardır. İcmalar ilə əlaqələrin yaradılması mexanizmi kimi Əlaqənin və Məsləhətləşmənin İdarə Olunması Planı tərtib ediləcək və həyata keçiriləcəkdir. Yerli insanlara təqdim ediləcək məlumatlara çoxkomponentli stasionar seysmik qəbuledicilərin planlı şəkildə işə salınmasının xülasəsi daxil ediləcək və onlara çoxkomponentli stasionar seysmik qəbuledicilərə müdaxilə etməmək tələbi barədə məlumat veriləcəkdir. Hər hansı məsələlərin müəyyənləşdirilməsi üçün 3Ö Seysmik Tədqiqat boyu yerli icmalar ilə əlaqələrin davamlı olaraq monitorinqi aparılacaqdır. Əlaqənin və Məsləhətləşmənin İdarə Olunması Planında müəyyənləşdirilmiş hesabat prosedurlarına müvafiq olaraq, hər hansı xəsarət halının tədqiq olunması üçün dərhal məlumat veriləcəkdir. Nəticə: Planlı əlaqələri nəzərə alaraq, icmanın sağlamlığı və təhlükəsizliyi üçün artan risk əhəmiyyətsiz hesab edilir.
3Ö_S_R4	Yerüstü və dayaz yeraltı infrastrukturda seysmik nəqliyyat vasitələrinin istifadəsi	4.5.2.1	İstifadə olunan seysmik nəqliyyat vasitələrinin ölçüsünə və çəkisinə görə yerüstü və dayaz yeraltı infrastrukturun zədələnmə ehtimalı vardır. Enerji mənbəyinin (vibrasiya ilə nəticələnən) əməliyyatının təsirləri lokallaşdırılacaqdır və yerüstü və dayaz yeraltı infrastruktura zərər vuracağı gözlənilmir (Bölmə 8.6, Fəsil 8-ə istinad edin). Əlaqənin və Məsləhətləşmənin İdarə Olunması Planına müvafiq olaraq, Seysmik tədqiqatın başlanmasından qabaq qabaqcadan planlaşdırılmış tədqiqat proqramı həyata keçiriləcəkdir. Bu fəaliyyətlərdə seysmik tədqiqatın layihəsi barədə məlumat veriləcək, o cümlədən, tədqiqat proqramının yerləşməsi və təklif olunmuş qurudakı metodlardan hansının (yəni, vibroseis və ya Onseis) hansı sahə üçün münasib olması barədə əlavə məlumat veriləcəkdir; Tədqiqat sahəsi boyu quruda yerləşən infrastrukturun mürəkkəbliyini və sıxlığını nəzərə alaraq, tədqiqat briqadalarının sahəyə göndərilməsindən qabaq tədqiqat fəaliyyətləri müfəssəl şəkildə planlaşdırılacaqdır. Məlumatların toplanmasından qabaq görülən fəaliyyətlərə marşrut tədqiqatları, axtarış və icazələrin alınması fəaliyyətləri daxildir. İlk tədqiqat əməliyyatlarına statik idarəetmə tədqiqatı və əlaqədar bütövlüyün təsdiqlənməsi sahələri, kommunikasiya şəbəkəsinin qurulması, maneələrin və həssas reseptorların sərhədlərinin xəritələrinin tərtib edilməsi, giriş marşrutlarının müəyyənləşdirilməsi və işarələnməsi, həmçinin, icazələrin alınması və yerli icmalar, torpaq sahibləri və hökumət rəsmiləri ilə ictimai əlaqələr daxil olacaqdır.

Bənd №	İş / Hadisə	Fəsil 4 – Layihənin təsviri, istinad	“Əhatə dairəsindən çıxarılanın” əsaslandırılması
			Seysmik mənbələrin və mövcud infrastrukturun arasında olan təhlükəsiz məsafələr Beynəlxalq Geofizika Podratçıları Assosiasiyasının (IAGC) quruda seysmik tədqiqat üçün minimum məsafəyə dair cari təlimatlarına müvafiq olaraq (mobilizasiya mərhələsi ərzində) tədqiqatdan qabaq seysmik podratçı tərəfindən müəyyən ediləcəkdir; Müvafiq təlimatlardan və layihə üçün spesifik parametrlərdən istifadə edilərək hesablanmış həssas reseptorlara qədər təhlükəsiz məsafələri saxlamaq üçün seysmik profillər aralı yerləşdiriləcəkdir; Buna görə bu potensial təsirlərin aşağı olacağı hesab edilir. Nəticə: Tədqiqata qədər planlaşdırmanı və müəyyən edilmiş yerüstü və dayaz yeraltı infrastrukturun qarşısını almaq niyyətini nəzərə alaraq, yerüstü və dayaz yeraltı infrastrukturun zədələnməsi riski əhəmiyyətsiz hesab edilir.
3Ö_S_R5	Məşğulluq	4.6.2	Quruda və dənizdə olan fəaliyyətlərə dəstək vermək üçün 3Ö Seysmik Tədqiqat üçün 315 nəfərdən və azərbaycanlı personalın da əlavə edildiyi beynəlxalq mütəxəssislərin daxil olduğu əsas qrupdan ibarət işçi qüvvəsinin tələb ediləcəyi gözlənilir. Layihə çərçivəsində işçi heyəti təxminən 9 ay müddətdə işlə təmin ediləcəkdir. BP və seysmik podratçı 90% ixtisasız işçi qüvvəsindən və 10% ixtisaslı işçi qüvvəsindən ibarət olan, AYDH Hasilatın Pay Bölgüsü Haqqında Sazişin əsasında müəyyən edilən yerli işçi heyəti ilə əlaqədar hədəflərə cavab verməyi qarşıya məqsəd qoyacaqdır. Aşağıdakı vəzifələrin əsasən yerli qeyri-peşəkar işçi heyəti tərəfindən yerinə yetiriləcəyi gözlənilir: Quruda sürücülər; Dənizdə gəmi ekipajı; İşə personalı; Xadimlər; və Mühafizəçilər. Nəticə: Faydalı olduğu halda tədqiqat müddətində işlə təminat regional məşğulluq səviyyələrinə və mövcud sosial-iqtisadi şəraitə əhəmiyyətli təsir ilə nəticələnməyəcəkdir.
3Ö_S_R6	İşçi heyətinin yerli icmalarda (ələxusus, Hövsan limanında və yerli otellərdə) fiziki mövcudluğu	4.6.3	İşçilərin yaşaması üçün sahələr Hövsan limanında və yerli otellərdə nəzərdə tutulmuşdur. Yerli işçi heyətinin bir hissəsinin işə öz evlərindən gedəcəyi gözlənilir və Hövsan limanına və ya 3 köməkçi bazadan birinə hərəkət etmək üçün seysmik podratçı tərəfindən təchiz edilən nəqliyyat vasitələrindən istifadə ediləcəkdir. Yaşayış sahəsi tələb olunan hallarda Hövsan limanındakı tikililərdən istifadəyə üstünlük verilməklə, Hövsan limanında işçilərin yaşayış sahələrindən və istehsalat tikililərindən əlavə yerli otellərdə yaşayış sahələri təmin ediləcəkdir. Yerli otellərin istifadəsi müəyyən yerli iqtisadi mənfəət gətirəcək, lakin bu otellərdə yerləşdiriləcəyi gözlənilən insanların sayının az olmasına görə məhdud olacaqdır. Yerli otellərin daxilində otaqlara görə işçi qüvvəsinin və turistlərin arasında rəqabət ehtimalı olduğu halda yerli otellərdə yerləşdiriləcəyi ehtimal edilən işçi heyətinin tərkibinin az olacağına görə bunun kiçik olacağı gözlənilir. Hövsan limanında yerləşdiriləcək işçilərin gecə saatlarında yerli icmalara səfər etməsinə icazə verilməyəcəkdir. Nəticə: İşçi heyətinin əksəriyyəti Hövsan limanında yerləşdiriləcəyindən 3Ö Seysmik Tədqiqat ərzində yerli otellərin istifadəsinin əhəmiyyətli

Bənd №	İş / Hadisə	Fəsil 4 – Layihənin təsviri, istinad	“Əhatə dairəsindən çıxarılanın” əsaslandırılması
			olacağı gözlənilir. İşçilərin gecə saatlarında Hövsan limanını tərk etməsinə icazə verilməyəcəkdir və işçi heyətinin yaşayış sahələrində yerləşdirilməsinin təsirlərinin əhəmiyyətsiz olacağı gözlənilir.
3Ö_S_R7	Dənizdə kommersiya məqsədilə balıqçılıq sahələrində seysmik avadanlıqların və köməkçi gəmilərin (ağır tonnalı gəmilərin) fiziki mövcudluğu	4.5.1	Seysmik avadanlıqların və köməkçi gəmilərin mövcudluğu dəniz sahəsində kommersiya məqsədilə həyata keçirilən balıqçılıq fəaliyyətlərini pozmaq imkanına çalığıdır. 3Ö Seysmik Tədqiqat Sahəsinə yaxın məsafədə bir kommersiya gəmisinin fəaliyyət göstərdiyi məlumdur: LTRV-50 "Şəhriyar". Gəmi Pirallahıda yerləşir və oradan dənizə çıxır. Gəminin Pirallahı adası və (3Ö Seysmik Tədqiqat Sahəsindən 50 və 100km cənubda yerləşən) Kornilov, Pavlov və Qaragədov bankaları arasında fəaliyyət göstərmək üçün lisenziyası vardır. Başa düşüldüyünə görə gəmi noyabr və mart ayları arasında ayda təxminən iki dəfə bir həftəyə qədər müddətdə və əsasən (3Ö Seysmik Tədqiqat Sahəsindən 12km məsafədə yerləşən) Makarov bankasında fəaliyyət göstərir. May ayı balıq ovu tələbatının yüksək olduğu mövsümdür və noyabr ayı balıqçılıq fəaliyyətinin yüksək olduğu ikinci müddətin sonu Noyabr ayına düşür (Fəsil 6, Bölmə 6.6.6). Bununla belə, 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri, bir qayda olaraq, balıq ovu tələbatının yüksək olduğu mövsümdə Pirallahı adasından Makarov bankasına gəminin hərəkət marşrutundan kənara çıxan bu aylar ərzində (Fəsil 4, Cədvəl 4.1) Prioritet Sahələr 1 və 5-in daxilində həyata keçiriləcəkdir Lazım olan hallarda, tədqiqat proqramları ilə əlaqədar bildirişlər tədqiqatdan qabaq müvafiq dənizçilik və liman idarələrinə təqdim ediləcək, həmçinin, dəniz istifadəçilərinə birbaşa məlumat veriləcəkdir. Digər gəmilər ilə əlaqə saxlamaq və mənbənin yerləşdirildiyi gəmi və əlaqədar avadanlıqların mövqeyi barədə dəqiq məlumat təqdim etmək üçün təkmilləşdirilmiş mövqesaxlama avadanlıqlarından istifadə ediləcəkdir. Nəticə: Makarov bankasının 3Ö Seysmik Tədqiqat Sahəsinin daxilində yerləşmədiyini və LTRV-50 "Şəhriyar" gəmisinin digər sahələrdə də fəaliyyət göstərdiyindən və gəmilərə tədqiqat fəaliyyətləri barədə xəbərdarlıq edilməsi üçün layihələndirilmiş operativ idarəetmə vasitələrini nəzərə alaraq, dənizdə kommersiya məqsədilə balıq ovuna potensial təsirlər əhəmiyyətsiz hesab edilir.
3Ö_S_R8	Dənizdə enerji mənbəyinin istifadəsinin dənizdən istirahət məqsədilə istifadə edənlərə (su idmançılarına və dalgıçlara) təsiri		Abşeron yarımadasından şərqdə və Bakı körfəzindən bir qədər cənubda bir sıra dalgıç sahələrinin yerləşdiyini məlumdur. Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda dalmanın istirahət fəaliyyəti kimi yayılmadığına baxmayaraq, Abşeron regionunda üç dalgıç klubu fəaliyyət göstərir. Avarçəkmə, su motosikli və su xizəyi kimi su idmanlarının əsasən 3Ö Seysmik Tədqiqat Sahəsindən kənarda Abşeron yarımadasının şimal-şərq sahili boyu baş verdiyi məlumdur. Fiziki pozuntunun və ya akustik dalğanın təsirinə məruz qalma nəticəsində tədqiqat fəaliyyətlərinin dənizdən istirahət üçün istifadə edənlərin, o cümlədən, dalgıçların sağlamlığına və təhlükəsizliyinə təsir göstərə biləcəyi ehtimal edilir. Dənizdən istirahət məqsədilə istifadə edənlərə tədqiqat fəaliyyətləri barədə xəbərdarlıq edilməsi üçün tədqiqat fəaliyyətləri ilə əlaqədar olaraq ictimai yerlərdə (o cümlədən, turizm sahələrində və çimərliklərdə) dənizdən istirahət məqsədilə istifadə edənlərin planlaşdırılan fəaliyyətlər və onların qrafiki, potensial risklər barədə məlumat verilən və tədqiqat sahələrinə daxil olmamaq barədə məsləhət verilən işarələr quraşdırılacaqdır. Potensial təsirlərdən əlavə hər sahədə tədqiqatın qrafiki və əhatə dairəsi barədə məlumat verildiyinə əmin olmaq üçün Əlaqə və Məsləhətləşmənin İdarə Olunması Planının əhatə

Bənd №	İş / Hadisə	Fəsil 4 – Layihənin təsviri, istinad	“Əhatə dairəsindən çıxarılanın” əsaslandırılması
			dairəsinə yay evlərinin, turist istirahət mərkəzlərinin və otellərin sahibləri daxil olacaqdır. • Tədqiqatdan qabaq həyata keçirilən fəaliyyətlərin tərkib hissəsi kimi dənizçilik idarələri (o cümlədən, dalğıcı şirkətləri) ilə məsləhətləşmə aparılacaq, 3Ö Seysmik Tədqiqat səaliyyətləri və planlaşdırılan qrafik barədə onlar məlumat veriləcəkdir. Msləhətləşmə prosesinin tərkib hissəsi olaraq, dalma sahələri təsdiq ediləcək və bu məlumat seysmik tədqiqat podrtçısına ötürüləcəkdir. • 3Ö Seysmik Tədqiqatdan qabaq dalğıcı sahələrinin yaxınlığında fəaliyyət göstərən dalğıcı şirkətlər ilə yubanmadan əlaqə saxlanılacaqdır. 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri dalma sahələrinin daxilinə düşdükdə, dalğıcı şirkətlərindən xahiş ediləcəkdir ki, dalma fəaliyyətlərini tədqiqat sahəsinin sərhədlərindən kənardakı sahələrlə məhdudlaşdırsınlar. • 3Ö Seysmik Tədqiqatın dalma sahələrinin yaxınlığında həyata keçirildiyi halda gəmi ekipajının üzvləri dalğıcı qayıqlarının və dalğıcıların olub-olmamasını müəyyənləşdirmək üçün müşahidələr aparacaqdır. Əgər dalğıcı qayığı aşkar edilərsə, izləyici gəmi dalğıcı qayığının kapitanı ilə dərhal əlaqə yaradacaqdır. Nəticə: 3Ö Seysmik Tədqiqatdan qabaq məsləhətləşmənin və əlaqələrin yaradılmasının və tədqiqat ərzində idarəetmə tədbirlərinin (məsələn, dalğıcı qayıqlarının və dalğıcıların olub-olmadığını müəyyənləşdirmək üçün müşahidələrin aparılmasının) planlaşdırıldığını nəzərə alaraq, dənizdən istirahət məqsədilə istifadə edənlər ilə təsirlər riski əhəmiyyətsiz hesab edilir.

Tam təsir qiymətləndirmə prosesinin əsasında qiymətləndirilmiş AYDH 3Ö Seysmik Tədqiqat ilə əlaqədar standart və qeyri-standard fəaliyyətlər və onlarla əlaqədar olan tədbirlər Cədvəl 9.3-də təqdim edilir.

Cədvəl 9.3: “Qiymətləndirilmiş” AYDH 3Ö Seysmik Tədqiqat Fəaliyyətləri

Bənd №	Fəaliyyət / Tədbir	Layihənin təsvirinə istinad, Fəsil 5	Hadisə	Reseptor
3Ö_S_R9	Seysmik və köməkçi nəqliyyat vasitələrinin (o cümlədən, çoxkomponentli stasionar seysmik qəbuledici yerləşdirilmiş gəmilərin) avadanlıqlarının və ekipajının fiziki mövcudluğu	4.5.2	Seysmik nəqliyyat vasitəsinin hərəkəti nəticəsində ailənin iqtisadi obyektlərinə zərər dəyməsi	Torpaq istifadəçiləri və torpağın sahibləri
		4.5.2	Seysmik və köməkçi nəqliyyat vasitələrinin (o cümlədən, çoxkomponentli stasionar seysmik qəbuledici yerləşdirilmiş gəmilərin) avadanlıqlarının və ekipajının narahatlığa səbəb olması	Yerli icmalar Turizm biznesinin sahibləri Çimərlik və sahilyanı sahələrdən istirahət məqsədilə istifadə edənlər (o cümlədən, turistlər)
3Ö_S_R10	Seysmik və köməkçi nəqliyyat vasitələrinin (o cümlədən, çoxkomponentli stasionar seysmik qəbuledici yerləşdirilmiş gəmilərin) avadanlıqlarının fiziki mövcudluğu (dayaz sularda gəminin hərəkəti və tədqiqat əməliyyatları)	4.5.1	Dənizdəki digər istifadəçilərə müdaxirə etmək ehtimalının olması	Yük daşıma operatorları Sahilyanı zonada kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olan balıqçılar Dənizdən istirahət üçün istifadə edənlər (su idmanı ilə məşğul olanlar və dalğıcılar)
		4.5.1	Balıqçılıq sahələrinə girişin azaldılmasına və ya balıq ovu alətlərinin sudan müvəqqəti çıxarılmasına görə balıq ovu ilə dolanan ailələrin fəaliyyətində müvəqqəti maneənin yaranması	Sahilyanı zonada kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olan balıqçılar
		4.5.1	Gəmi və seysmik qrup ilə toqquşmanın nəticəsində dənizdən istirahət üçün istifadə edən icmaların (dalğıcıların və çimənlərin) sağlamlığına və təhlükəsizliyinə potensial təsir	Dənizdən istirahət üçün istifadə edənlər (su idmanı ilə məşğul olanlar və dalğıcılar)
3Ö_S_R11	Dənizdə enerji mənbəyinin istismarı	4.5.1	Balıqların akustik dalğalara olan davranış reaksiyaları nəticəsində sahilyanı zonada kiçik miqyaslı balıqçılıq fəaliyyətinə dolayı təsirin olması	Sahilyanı zonada kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olan balıqçılar

Təsirin qiymətləndirilməsi metodologiyasına müvafiq olaraq bu fəaliyyətlərin qiymətləndirilməsi və hazırkı ƏMSSTQ sənədinin 3-cü fəsilində verilmiş əhəmiyyət meyarları aşağıdakı bölmələrdə təqdim olunur.

9.3 Sosial-iqtisadi təsirlər

9.3.1 Seysmik və köməkçi nəqliyyat vasitələrinin, avadanlıqların və ekipajın fiziki mövcudluğu ilə əlaqədar quruda təsirlər

Quruda Prioritet Sahə 1, 2 və 3-də yaşayış, kommersiya və kənd təsərrüfatı sahələri daxil olmaqla, torpaqdan istifadənin bir neçə növünü əhatə edən 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri həyata keçiriləcəkdir (Fəsil 6, Bölmə 6.5.2-yə istinad edin). 3Ö Seysmik Tədqiqat Sahəsinə hazırda istifadədə olduğu görünməyən açıq torpaq sahəsi daxildir. Özəl torpaqlar, dövlət torpaqları və bələdiyyə torpaqları daxil olmaqla, sahiblik hüququna görə torpaqların müxtəlif növləri vardır.

Qurudakı fəaliyyətlərin reseptorlar, o cümlədən, yerli icmalar, fərdi ailələr, biznes sahibləri və çimərlikdən və sahilyanı sahədən istirahət məqsədilə istifadə edənlər üzərində sosial-iqtisadi təsirlər ilə nəticələnmək ehtimalı vardır.

9.3.1.1 Təsirə azaltma tədbirləri

Quruda tədqiqat fəaliyyətləri ilə əlaqədar fiziki mövcudluğun potensial təsirlərini minimuma endirmək üçün layihənin işlənilib hazırlanması zamanı bir sıra nəzarət tədbirləri nəzərə alınmışdır. Bu tədbirlərə aşağıdakılar daxildir:

- Tədqiqatdan qabaq fəaliyyətlərin tərkib hissəsi kimi aşağıdakılar həyata keçiriləcəkdir:
 - Torpaq sahəsinin sərhədləri və planlaşdırılan tədqiqat profillərinin marşrutu boyu məhdudlaşdırılmış sahələr təsdiq ediləcəkdir.
 - Planlaşdırılan tədqiqat profillərinin marşrutu boyu torpaq sahibləri və torpağın istifadəçiləri müəyyənləşdiriləcək və sahəyə daxil olmaq üçün icazə alınacaqdır.
- 3Ö Seysmik Tədqiqat ərzində aşağıdakılar həyata keçiriləcəkdir:
 - 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətlərinin təsirinə məruz qala bilən torpaq sahələrinin, tikililərin və məhsulların xüsusiyyətlərini və şəraitini müəyyənləşdirmək üçün (3Ö Seysmik Tədqiqat qrupundan qabaq) seysmik tədqiqat profili boyu Şəraitin Piyada Tədqiqatı həyata keçiriləcəkdir.
 - Seysmik podratçıdan tədqiqatın nəticəsində infrastruktura və məhsullara olan hər hansı zərər barədə məlumat vermək və həmin zərəri qeydə almaq tələb ediləcəkdir.
 - İcmalar və müvafiq orqanlar ilə əlaqələrin yaradılması mexanizmi qismində Əlaqə və Məsləhətləşmənin İdarə Olunması Planı tərtib və tətbiq edilməlidir. Planın tərkib hissəsi kimi İƏMŞ-lər icmanın rəhbərləri, fermerlər və əmlak sahibləri ilə görüşlər təşkil edəcək və yerli sakinlərə seysmik əməliyyatlar barədə məlumat verəcək və bütün şikayətləri qeydə alacaqdır.
 - İctimaiyyəti və maraqlı tərəfləri narahat edən məsələlərin effektiv qaydada və vaxtında həllinə şərait yaratmaq üçün şikayətə baxılması proseduru işlənilib hazırlanacaq və həyata keçiriləcəkdir.
 - Xüsusi olaraq birbaşa 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətlərinin nəticəsində dəymiş zərəre görə ictimaiyyət və maraqlı tərəflərin qaldırdığı iddiaları qiymətləndirmək və idarə etmək üçün kompensasiya proseduru müəyyənləşdiriləcək və həyata keçiriləcəkdir.
- Tədqiqatın tamamlanmasından sonra xüsusi olaraq birbaşa 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətlərinin nəticəsində dəymiş zərər ilə əlaqədar bütün qanuni iddialar qeydə alınacaq və qanuni iddialara baxılaraq müvafiq qaydada kompensasiya ödəniləcəkdir.
- Suyun dərinliyinin 5m və ya az olduğu sahələrdə dəniz tədqiqatları yalnız gündüz saatlarında aparılacaqdır və
- Quruda bütün tədqiqat fəaliyyətləri yalnız gündüz saatlarında həyata keçiriləcəkdir.

9.3.1.2 Seysmik hadisənin miqyası

Torpaq sahibləri. Torpaq istifadəçiləri və əlaqədar obyektlər

Fəsil 4, Bölmə 4.5.2.1-də təsvir edildiyi kimi rast gəlinən relyefin növündən və sahəyə giriş məhdudiyyətlərindən asılı olaraq, quruda 3Ö Seysmik Tədqiqat üçün seysmik mənbə avadanlığının üç növündən istifadə edilməsi planlaşdırılır:

- Hamar, açıq sahələrdə istifadə üçün Vibroseis avtomobillər AHV-IV;
- Ensiz sahələrdə manevr etmək qabiliyyətinin artmasına görə məhdud və ya həddən artıq şəhərləşmiş sahələrdə istifadə etmək üçün Vibroseis kiçik miqyaslı UNIVIB avtomobillər; və
- Ekoloji cəhətdən həssas sahələr də daxil olmaqla, çətin relyefi və məhdud girişi olan sahələrdə istifadə üçün OnSeis qurğular.

Seysmik nəqliyyat vasitələrinə dəstək üçün əlavə avtomobillərdən və nəqliyyat vasitələrindən də istifadə ediləcəkdir. 50m ara məsafəsi saxlanmaqla, 3400-ə qədər çoxkomponentli seysmik qəbuledicilər işə salınacaqdır. İstifadə olunan seysmik nəqliyyat vasitələrinin növü ilkin tədqiqat fəaliyyətlərinin tərkib hissəsi kimi seçiləcəkdir.

Mənbədən, çoxkomponentli seysmik qəbuledicidən, köməkçi nəqliyyat vasitələrindən və əlaqədar tədqiqat avadanlıqlarından ümumi istifadə ailənin iqtisadi obyektlərinin zədələnməsi və ya iqtisadi obyektlərdən istifadə imkanının müvəqqəti itirilməsi ilə nəticələnmək ehtimalına malikdir. (Kənd təsərrüfatı sahələri kimi) açıq sahədə 4 Vibroseis yük avtomobilinin və (məsələn) fərdi torpaq sahələri arasında 4 Vibroseis kiçik ölçülü yük avtomobilinin istifadəsi məhsulların/bitkilər daxil olmaqla, mövcud qrunt şəraitinin zədələnməsi ilə nəticələnmə bilər.

(Məhsulların əksəriyyəti Prioritet Sahə 2-də müşahidə edilməklə) 2015-ci ilin noyabr ayında piyada sosial-iqtisadi tədqiqat ərzində məhsulların yetişdirilməsi Prioritet Sahələr 1 və 2 boyu müşahidə edilmişdir. Cədvəl 9.1-də göstərilir ki, Prioritet Sahə 1 və 2-də seysmik tədqiqat profillərinin ümumi uzunluğunun 3%-i (yetişdirilən məhsulların da daxil olduğu güman edilən) sıx bitki örtüyü olan sahədən keçir. Tədqiqat fəaliyyətlərinin kənd təsərrüfatı məhsullarının yetişdirilməsi üçün əsas mövsüm ərzində (mart ayından sentyabr ayına qədər) aprel-sentyabr ayları arasında quruda 3Ö Seysmik Tədqiqat Sahəsi boyu həyata keçirilməsi planlaşdırılır. Prioritet Sahələr 1 və 2 boyu ev quşlarının və mal-qaranın saxlanması da müşahidə edilmişdir. Məhsulların becərilməsi və maldarlıq ailənin istifadəsi və bazarda satış üçün həyata keçirilir. Buna görə, çoxkomponentli seysmik qəbuledicilərin işə salınmasına və seysmik nəqliyyat vasitələrinin istifadəsinə görə kənd təsərrüfatı məhsullarına zərər dəyməsi mümkündür.

Seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin və avadanlıqlarının istifadəsi xüsusi bağçalara da zərər vura və ya ümumi istifadə üçün nəzərdə tutulmuş açıq sahələr və çimərliklər kimi istirahət məqsədilə istifadə edilən torpaq sahələrində pozuntuya səbəb ola (və ya onlardan istifadəni müvəqqəti olaraq məhdudlaşdıra bilər). Bununla belə, Əlaqənin və Məsləhətləşmənin İdarə Olunması Planına müvafiq olaraq, pozuntu və zədələnmənin səviyyəsi minimum endiriləcək və 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri barədə torpaq sahiblərinə qabaqcadan məlumat veriləcəkdir

3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətlərini, yuxarıda təsvir olunan mövcud nəzarət vasitələrini və ƏMSSTQ sənədinin 3-cü fəslində müəyyənləşdirilmiş təsirin əhəmiyyət meyarlarını nəzərə alaraq, torpaq sahibləri, torpaq istifadəçiləri və əlaqədar obyektlər ilə əlaqədar seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin və avadanlıqların istifadəsinin səbəb olduğu hadisənin miqyası Cədvəl 9.4-də təqdim edilmişdir.

Cədvəl 9.4: Hadisənin məqnatı (torpaq sahibləri, torpaq istifadəçiləri və əlaqədar obyektlər)

Hadisə	İzahı	Hadisənin miqyası
Seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin və avadanlıqların (o cümlədən, çoxkomponentli seysmik qəbuledicilərin) və ekipajın fiziki mövcudluğu	Çoxkomponentli seysmik qəbuledicilərin istifadəsi və işə salınması nisbətən qısa vaxt müddərində baş verəcəkdir. Qurudakı ekipajın (Şəraitin Piyada Tədqiqi həyata keçirildikdən sonra) çoxkomponentli seysmik qəbulediciləri piyada və köməkçi nəqliyyat vasitələri ilə işə salacağı gözlənilir ki, belə elementlərin mövcud olduğu sahələrdə lokallaşmış sahələrdə məhsulların tapdalanması və mal-qaranın dağılması ilə nəticələnə biləcəyinə baxmayaraq, bunun qrunut şəraitinə olan təsirlərin mümkün olan maksimum dərəcədə qarşısını alacağı gözlənilir. Seysmik nəqliyyat vasitələrinin və köməkçi nəqliyyat vasitələrinin istifadəsi iqtisadi obyektlərin zədələnməsi və ya itkisi ilə nəticələnə bilər. Daş tikililərin (məsələn, divarların) və ya hər hansı ailə təsərrüfatı və ya iqtisadi obyektlərin və ya tikililərin sökülməsi planlaşdırılmır. Buna görə, bu aşağı məqnatıya malik olan hadisə hesab edilir.	Aşağı

Çimərlikdən və sahilyanı zonalardan istirahət məqsədilə istifadə edənlər və turizm biznesinin sahibləri

Seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin, avadanlıqların və ekipajın mövcudluğunun çimərlikdən və sahilyanı ərazilərdən istirahət məqsədilə istifadə edənlər, həmçinin, 3Ö Seysmik Tədqiqat Sahəsinin yaxınlığında sahilyanı turizm biznesi fəaliyyəti ilə məşğul olanlar üçün narahatlığa səbəb olacağı ehtimal edilir. Ekipajın və ya nəqliyyat vasitələrinin mühərriklərinin yayılan səsi; yük avtomobillərinin səbəb olduğu vizual pozuntu; qrunutun pozulması və şin izləri; və bir qayda olaraq ətrafında kənar şəxslərə rast gəlinməyən yaşayış evlərinin yaxınlığında edilməsi narahatlığa insanın mövcudluğunun hissə səbəb ola bilər. Bununla belə, nəqliyyat vasitələri qrup halında mövcud olmayacaq və tədqiq olunan 3Ö Seysmik Tədqiqat profilinin müxtəlif hissələri boyu fəal olacaqdır.

Quruda 3Ö Seysmik Tədqiqatın kommersiya məqsədləri üçün istifadə edilən torpaq sahələrində aparıldığı hallarda, yaxınlıqda sənaye fəaliyyətlərinin həyata keçirildiyi və mövcud havada yayılan səs mənbələrinin yerləşdiyi sahələrə qədər məsafəyə görə (yaşayış və istirahət üçün istifadə edilən sahələr ilə müqayisədə) hadisənin baş vermə ehtimalı aşağıdır (Fəsil 5, Bölmə 5.4.5-ə istinad edin).

Hövsan qəsəbəsinin və Şahdili burnunun arasında Abşeron regionunun sahilyanı zonası boyu bir neçə çimərlik, istirahət mərkəzləri və otellər yerləşmişdir. Sahilyanı zonaya çox yaxın ərazilərdə su idmanı oyunlarının təşkil edildiyi məlum olan bir neçə sahə də mövcuddur (Fəsil 6, Bölmə 6.7 və Şəkil 6.18-yə istinad edin).

Çimərlikdə və sahilyanı zona boyu seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin, avadanlıqların və ekipajın mövcudluğu həmin ərazilərdən istirahət üçün istifadə edən tərəflərə xidmət göstərən turizm obyektlərinin və bizneslərin normal fəaliyyətlərinə müdaxilə edə bilər. Çimərliklərin əksəriyyətinin yerləşdiyi Prioritet Sahə 2-nin daxilində 3Ö Seysmik Tədqiqat qonaqların və turistlərin ən yüksək sayda olduğu yay ayları ərzində aparılacaqdır; hər hansı müdaxilə ərazinin turizm və istirahət üçün nüfuzuna zərər dəyməsi və turistlər və istirahət edənlər çimərlikdə və sahilyanı zonada keçirdikləri vaxtı məhdudlaşdırmaq qərarına gələcəklərindən, nəticədə biznes gəlirinin azalması ilə nəticələnə bilər.

3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətlərini, yuxarıda təsvir olunan mövcud nəzarət vasitələrini və ƏMSSTQ sənədinin 3-cü fəslində müəyyənləşdirilmiş təsirin əhəmiyyət meyarlarını nəzərə alaraq, müvafiq sahələrdən istirahət üçün istifadə edənlər və turizm biznesinin sahibləri ilə əlaqədar seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin və avadanlıqların istifadəsinin səbəb olduğu hadisənin miqyası Cədvəl 9.5-də təqdim edilmişdir.

Cədvəl 9.5: Hadisənin miqyası (Quru sahilyanı sahədən istirahət məqsədilə istifadə edənlər və turizm biznesinin sahibləri)

Hadisə	İzahı	Hadisənin miqyası
Seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin və avadanlıqların (o cümlədən, çoxkomponentli seysmik qəbuledicilərin) və ekipajın fiziki mövcudluğu	Havada yayılan səs əmələ gətirən seysmik və köməkçi nəqliyyat vasitələrinin, avadanlıqların və ekipajın fiziki mövcudluğunun sahələrdən istirahət üçün istifadə edənlərə və turizmə və istirahət obyektlərinə qısa müddətli, azacıq təsirlər göstərəcəkdir. Buna görə, bu aşağı maqnitudaya malik hadisə hesab edilir.	Aşağı

9.3.1.3 Reseptorun həssaslığı

Torpaq sahibləri, torpaq istifadəçiləri və əlaqədar obyektlər

evlərinin toxunulmazlığı və fiziki obyektlərə potensial zərər ilə əlaqədar yerli sakinlərin məruz qaldıqları faktiki və ya hiss olunan riskə əsasən yaşayış üçün nəzərdə tutulmuş torpaq sahəsinin sahibləri və ya torpaq istifadəçiləri ilə əlaqədar reseptorun həssaslığının Orta olacağı gözlənilir.

Quru sahilyanı ərazidən istirahət məqsədilə istifadə edənlər və turizm müəssisələrinin sahibləri

Çimərlikdən və sahilyanı ərazilərdən turizm və ya istirahət məqsədilə istifadə edən fərdlərə gəldikdə, belə yerlərə səfər edən insanlar, bir qayda olaraq, ümumi mühitdən, sakitlikdən, landsaftdan və xoşagələn vizual mənzərədən həzz almağı qarşılarına məqsəd qoyurlar. Bir qayda olaraq, belə yerlərə istirahət məqsədilə səfər edənlər çimərlikdə keçirdikləri vaxt ərzində restoran və otellər kimi yerli turizm obyektlərindən faydalanmağa can atır.

Biznes müəssisələrinin sahiblərinin sahələrinin və ya onların xüsusi turizm obyektlərinin nüfuzuna dəyər bilən hər hansı zərərə qarşı xüsusilə həssas olacağı ehtimal edilir. Çimərlikdəki oteldə qalmaq üçün pul ödəyən turistlər çimərlikdə və sahilyanı ərazidən istifadə edərkən 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri nəticəsində narahatlığa məruz qalacaqlarını gözləməyəcəkdir.

Ərazidən istirahət məqsədilə istifadə edənlər və turistlər üçün seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin və avadanlıqlarının istifadəsi və ekipajın mövcudluğu üçün ən həssas müddətlər həftə sonları, dövlət bayramları və hava şəraitinin münasib olduğu yay turizm mövsümüdür.

Nəqliyyat vasitələrinin, avadanlıqların və ekipajın mövcudluğu ilə əlaqədar torpaq sahiblərinin və torpaqdan ümumi məqsədlə və istirahət məqsədilə istifadə edənlərin və turizm müəssisəsinin sahiblərinin həssaslığına dair məlumatların xülasəsi Cədvəl 9.6-da təqdim edilmişdir.

Cədvəl 9.6: Reseptorun həssaslığı

Reseptorlar	İzah	Reseptorun həssaslığı
Torpaq sahibləri və torpaq istifadəçiləri	Torpaq sahiblərinin və torpaqdan istifadə edənlərin yaşayış tərzlərində, ailətə obyektlərinin bütövlüyündə və ümumi rifahda hər hansı dəyişikliyə qarşı həssas olacağı gözlənilir. İqtisadi obyektlərə olan hər hansı zərər şikayətlərin qaldırılması ilə nəticələne bilər.	Orta
Quru sahilyanı ərazidən istirahət məqsədilə istifadə edənlər	Bir qayda olaraq, insanlar belə sahələrə dənizin sahilindəki sakit mühitdən həzz almaq və yerli turizm obyektlərindən istifadə etmək üçün səfər etdiklərindən çimərlikdən və sahilyanı ərazidən istirahət məqsədilə istifadə edənlərin 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətlərinə qarşı həssas olacağı gözlənilir.	Orta
Turizm bizneslərinin sahibləri	Turizm bizneslərinin sahiblərinin tədqiqat üçün nəqliyyat vasitələrinin və ekipajın mövcud olduğu günlərdə biznes ticarətini azalda bilən 3Ö Seysmik Tədqiqat Fəaliyyətlərinə qarşı həssas olacağı gözlənilir.	Orta

9.3.1.4 Təsirin əhəmiyyəti

Seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin, avadanlıqların və ekipajın fiziki mövcudluğunun torpaq sahiblərinə və torpaq istifadəçilərinə, quru sahilyanı zonadan istirahət məqsədilə istifadə edənlərə və turizm biznesinin sahiblərinə olan təsirlərinin xülasəsi Cədvəl 9.7-də təqdim edilmişdir.

Cədvəl 9.7: Təsirin əhəmiyyəti

Hadisə	Reseptor	Hadisənin miqyası	Reseptorun həssaslığı	Təsirin əhəmiyyəti
Seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin və avadanlıqların (o cümlədən, çoxkomponentli seysmik qəbuledicilərin) və ekipajın fiziki mövcudluğu	Torpaq sahibləri və torpaqın istifadəçiləri	Aşağı	Orta	Az mənfi
	Quru sahilyanı zonadan istirahət məqsədilə istifadə edənlər	Aşağı	Orta	Az mənfi
	Turizm biznesinin sahibləri	Aşağı	Orta	Az mənfi

Seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin və avadanlıqların istismarı və ekipajın mövcudluğu ilə əlaqədar quruda təsirlər ilə bağlı aşağıdakı monitorinq aparılacaq və hesabat veriləcəkdir:

- İçərisində torpaq üzərində sahiblik hüququ və torpaqdan istifadə ilə əlaqədar şəxsi təfərrüatlar olacağından, tədqiqatdan əvvəl aparılan fəaliyyətlər ərzində toplanmış məlumatlar qovluqda saxlanacaq və məxfi material hesab ediləcəkdir.
- 3Ö Seysmik Tədqiqat ilə əlaqədar fəaliyyətlərin qrafiki və növü daxil olmaqla, yerli sakinlərin və biznes sahiblərinin müvafiq informasiya ilə təmin olunduğuna əmin olmaq üçün 3Ö Seysmik Tədqiqat ərzində İƏMŞ-ləri tərəfindən aparılmış əlaqələrin növləri və maraqlı tərəflərin təqdim etdikləri sorğular qeydə alınacaq və monitorinq aparılacaqdır.
- Torpaq sahiblərinin və torpaq istifadəçilərinin məruz qaldıqları maneənin səviyyəsinin minimuma endirilməsi üçün vurulmuş potensial ziyanın növlərinin diqqətlə monitorinq aparılacaqdır.

Onlara məxsus olan torpaq sahələrində və ya həmin sahələrin lap yaxınlığında həyata keçirilməkdə olan fəaliyyətlərdən xəbərdar olduqlarına əmin olmaq üçün 3Ö Seysmik Tədqiqatın aparıldığı

müddətdə yaşlarına, əlilliklərinə görə və ya digər səbəblərdən zəif olan torpaq sahiblərinin və ya torpaq istifadəçilərinin xüsusi köməyə ehtiyacı ola bilər.

Digər seysmik tədqiqat layihələri zamanı əldə edilmiş təcrübə göstərmişdir ki, həyacan və ya stresin qarşısını almaq məqsədilə sosial cəhətdən zəif olan yerli sakinlərin tədqiqat fəaliyyətləri barədə kifayət qədər və müvafiq qaydada məlumatlandırıldıqlarına əmin olmaq üçün İƏMŞ-lərin planlaşdırılması və kifayət sayda təmin olunması tələb edilir. Belə olduqda, aşağıdakı nəzarət tədbirləri görülməlidir:

- Əlaqə və Məsləhətləşmənin İdarə Olunması Planında tədqiqat sahəsi boyu mövcud olacağı gözlənilən sosial cəhətdən zəif insanların müxtəlif növlərinə dəstək üçün spesifik müddəalar daxil ediləcəkdir. Yaşına, əlilliyinə və ya digər səbəblərə görə insanlar zəif ola və 3Ö Seysmik Tədqiqatın ilkin mərhələləri boyu xüsusi yardıma ehtiyac duya bilər.
- 3Ö Seysmik Tədqiqat ərzində həyata keçiriləcək fəaliyyətlərin məqsədi və miqyası ilə əlaqədar hər hansı anlaşılmazlığın qarşısını almaq üçün torpaq sahiblərindən və ya torpaq istifadəçilərindən icazənin alınması prosesində sosial cəhətdən zəif insanların təmin edildiyi məlumat aydın çatdırılacaqdır.

9.3.2 Seysmik gəmilərin, köməkçi gəmilərin və avadanlıqların fiziki mövcudluğu ilə əlaqədar dənizdə təsirlər

Dənizdə 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri beynəlxalq, regional və yerli gəmiçilik məqsədilə istifadə edilən sahədə həyata keçiriləcəkdir. Sahədən həmçinin, sahiləyə ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu və əyləncə və istirahət yönümlü su idmanı növləri üçün istifadə edilir. Buna görə, 3Ö Seysmik Tədqiqatın fiziki mövcudluğunun gəmiçiliyə, sahiləyə ərazilərdə kiçik miqyaslı balıqçılığa və dənizdən istirahət məqsədilə istifadə edilənlərə təsir göstərmək ehtimalı vardır.

9.3.2.1 Təsirə azaltma tədbirləri

Digər dəniz istifadəçilərinin fəaliyyətinə müdaxilə nəticəsində potensial təsirləri minimuma endirmək üçün layihənin işləni hazırlanması zamanı bir sıra nəzarət tədbirləri nəzərdə tutulmuşdur. Bunlara aşağıdakılar daxildir:

- İcmalar ilə əlaqə yaradılması mexanizmi qismində Əlaqənin və Məsləhətləşmənin İdarə Olunması Planı hazırlanacaq və həyata keçiriləcəkdir. Planın təkim hissəsi kimi İƏMŞ-lər sahiləyə ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olan balıqçılar ilə görüşlər təşkil edəcək və seysmik əməliyyatlar barədə yerli sakinlərə məlumat verəcək. Seysmik tədqiqat ekipajı və ictimaiyyət arasında məlumatların bölüşdürülməsini təmin edəcək və hər hansı şikayətlərə baxacaqdır.
- 3Ö Seysmik Tədqiqatdan qabaq müvafiq gəmiçilik və liman idarələrinə tədqiqat ilə əlaqədar bildirişlər təqdim ediləcək, həmçinin, lazım olan hallarda dəniz istifadəçiləri ilə birbaşa əlaqə qurulacaqdır. Sahiləyə zonalarda kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olan balıqçılar və dənizdən istirahət üçün istifadə edilənlər ilə əlaqələr də buraya daxil ediləcəkdir.
- Bütün gəmilər siqnalların və işıqların istifadəsi daxil olmaqla, dənizdə toqquşmaların qarşısını almaq üçün milliyət və beynəlxalq gəmiçilik qaydalarına uyğun olaraq fəaliyyət göstərəcəkdir.
- Digər gəmilər ilə əlaqə saxlamaq və seysmik gəminin və əlaqədar avadanlıqların mövqeyi barədə dəqiq məlumat vermək üçün qabaqcıl mövqesaxlama avadanlıqlarından istifadə ediləcəkdir. Sahiləyə zonalarda kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olan balıqçılar və dənizdən istirahət üçün istifadə edilənlər ilə əlaqələr də buraya daxil ediləcəkdir.
- Toqquşma riskini minimuma endirmək üçün seysmik gəmilərin ətrafında təhlükəsizlik zonası saxlanılacaqdır.
- Tədqiqatdan qabaq həyata keçirilən fəaliyyətlərin tərkib hissəsi kimi gəmiçilik idarələri (o cümlədən, dalgıç şirkətləri) ilə məsləhətləşmə aparılacaq və 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri və planlaşdırılan qrafik barədə məlumat verilməcəkdir. Məsləhətləşmə prosesinin tərkib hissəsi kimi dalgıç sahələri təsdiq ediləcək və bu məlumat seysmik tədqiqat protokollarına təqdim ediləcəkdir.

- Dalğıc sahələrinin yaxınlığında 3Ö Seysmik Tədqiqat aparılmasından qabaq dalğıc şirkətləri ilə yubanmadan əlaqə yaradılacaqdır. 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri dalğıc sahələrinin yaxınlığında həyata keçirildikdə dalğıc şirkətlərindən xahiş ediləcəkdir ki, dalğıc fəaliyyətlərini tədqiqat sahəsinin sərhədlərin kənarında aparsınlar.
- 3Ö Seysmik Tədqiqatın dalğıc sahələrinin yaxınlığında aparıldığı təqdirdə gəmi ekipajının üzvləri dalğıc qayıqlarının və dalğıcıların olub-olmamasını müəyyənləşdirmək üçün müşahidələr aparacaqdır. Əgər dalğıc qayığı aşkar edilərsə, izləyici gəmi dalğıc qayığının kapitanı ilə dərhal əlaqə yaradacaqdır.
- Seysmik tədqiqatın aparılmasından qabaq tədqiqat qrupunun dənizdibi təhlükələrdən uzaqlaşmasına imkan yaratmaq məqsədilə həmin dənizdibi təhlükələrin yerlərini müəyyənləşdirmək üçün dənizdə kəşfiyyət aparılmış və dənizdibi təhlükələr tədqiq edilmiş, o cümlədən, yan görünüş hidrolokatoru, maqnitometr və çoxşüalı batimetriya tədqiqatları həyata keçirilmişdir.
- Dənizdibi təhlükələrin tədqiqi ərzində dəniz dibində hərəkətsiz balıq ovu alətinin müəyyənləşdirildiyi təqdirdə seysmik tədqiqat mümkün olan qədər elə planlaşdırılmalıdır ki, ona müdaxilə etməsin. Hərəkətsiz balıq ovu alətinin çıxarılması planlaşdırılmır.
- 3Ö Seysmik Tədqiqat boyu köməkçi gəmilər mövcud olacaqdır. Bu gəmilər seysmik gəmini və avadanlıqları tədqiqat profilləri boyu digər gəmilər və süni maneələr kimi təhlükələrdən uzaqlaşdırmaq üçün məsuliyyət daşıyacaqdır. Köməkçi gəmilər seysmik gəmilər üçün əlavə təhlükəsizliyi təmin edəcək və sağlamlıq, təhlükəsizlik və ya ətraf mühitin mühafizəsi ilə əlaqədar olub-olmamasına baxmayaraq, fəvqəladə hadisənin baş verdiyi təqdirdə yardım edə bilər.
- Təsirə məruz qalan balıqçıların qaldırdığı hər hansı şikayətlər onların qeydə və nəzərə alındığı proseslər və şikayətlərin müvafiq qaydada və vaxtında idarə olunmasına yanaşma üsulu müəyyənləşdirilən mövcud şikayətlərə baxılması qaydaları əsasında idarə ediləcəkdir. Korrektiv tədbirlərin görülməsi tələb olunan hallarda belə tədbirlər effektiv qaydada və vaxtında görülməcəkdir.

9.3.2.2 Hadisənin miqyası

Fəsil 4, Bölmə 4.2-də təsvir edildiyi kimi 3Ö Seysmik Tədqiqatın cəmi 9 ay müddətinə davam edəcəyi və dənizdə 1430km² ümumi sahəni əhatə edəcəyi gözlənilir. Dənizdəki fəaliyyətlər suyun 0m və 25m arasında dəyişən müxtəlif dərinliklərində həyata keçiriləcəkdir. Tədqiqat fəaliyyətlərinə gəminin hərəkətləri və çoxkomponentli seysmik qəbuledicilərin işə salınması; enerji mənbəyinin istismarı və tədqiqata dəstək məqsədi daşıyan əməliyyatlar və bütün tədqiqat avadanlıqlarının 3Ö Seysmik Tədqiqat Sahəsindən çıxarıldığı demobilizasiya daxil olacaqdır. Suyun dərinliyinin 5m-dən artıq olduğu sahələrdə (Dayaz Su Zonası) 24 saatlıq tədqiqat fəaliyyəti planlaşdırılmaqla, dənizdə suyun 5m-ə qədər dərinliklərində (Keçid Zonada və Çox Dayaz Su Zonasında) aparılan tədqiqat fəaliyyətləri yalnız günün gündüz saatlarında həyata keçiriləcəkdir. Tədqiqat əməliyyatları ərzində seysmik gəmilər, çoxkomponentli seysmik qəbuledicilərin yerləşdirildiyi gəmilər və köməkçi gəmilər daxil olmaqla, 17-yə qədər gəmi mobilizasiya ediləcəkdir. Gündüz saatlarında Prioritet Sahənin daxilində eyni vaxtda fəaliyyət göstərən 5-ə qədər seysmik mənbə yerləşmiş gəmi ola bilər. Gecə saatları ərzində Dayaz Su Zonasında (suyun dərinliyinin >5m olduğu sahələrdə) yalnız 2 seysmik mənbə yerləşmiş gəmi fəaliyyət göstərəcəkdir.

Hər gün maksimum 242 çoxkomponentli seysmik qəbuledici işə salınacaqdır. 10 çoxkomponentli seysmik qəbuledici təxminən 2km sahəni əhatə etməklə, dənizdəki sahədə çoxkomponentli seysmik qəbuledicilərin arasındakı məsafə 200m olacaqdır. Tədqiqatın gedişindən, profilin uzunluğundan, hava şəraitindən və suyun dərinliklərindən asılı olaraq, dənizdəki sahədə çoxkomponentli seysmik qəbuledicilərin işə salınması və toplanması arasındakı müddətin 10 və 20 gün arasında olacağı gözlənilir.

Gəmi marşrutları (beynəlxalq, regional və yerli)

(Fəsil 6, Şəkil 6.19-da təsvir edildiyi kimi) seysmik gəmi mövcud, müəyyənləşdirilmiş gəmi marşrutları boyu hərəkət edəcək, onlarla kəsişəcək, həmçinin, onlara perpendikulyar hərəkət edəcəkdir. Bu

marşrutlara iri yük gəmiləri, tankerlər və digər beynəlxalq gəmi daşımalar tərəfindən istifadə edilən beynəlxalq Bakı-Türkmənbaşı və Bakı-Çələkən gəmi marşrutları, həmçinin, dənizdə neft və qaz sənayesi üçün təchizat gəmiləri daxil olmaqla, regional və yerli daşımalar üçün istifadə olunan marşrutlar daxildir.

3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətlərini, yuxarıda təsvir olunan mövcud nəzarət vasitələrini və ƏMSSTQ sənədinin 3-cü fəslində müəyyənləşdirilmiş təsirin əhəmiyyət meyarlarını nəzərə alaraq, gəmiçilik ilə əlaqədar seysmik gəmilərin, köməkçi gəmilərin və avadanlıqların fiziki mövcudluğunun səbəb olduğu hadisənin miqyası aşağıdakı Cədvəl 9.8-də təqdim edilmişdir.

Cədvəl 9.8: Hadisənin miqyası (Gəmi marşrutları – beynəlxalq, regional və yerli)

Hadisə	İzah	Hadisənin miqyası
Seysmik gəmilərin, köməkçi gəmilərin və avadanlıqların mövcudluğu	Seysmik gəmilər davamlı olaraq hərəkətdə olacaq və bir sahədə hər hansı əhəmiyyətli müddətdə mövcud olmayacaqdır. Layihəyə nəzarət vasitələrinə 3Ö Seysmik Tədqiqatın başlanmasından qabaq və onun həyata keçirildiyi müddətdə yük daşıyan bütün gəmilərə 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri barədə məlumat verilməsi üçün tədbirlər daxildir. Buna görə, 3Ö Seysmik Tədqiqatın gəmiçiliyə olan təsirinə qısa müddətli və müvəqqəti olacağı gözlənilir. Buna görə, o aşağı miqyaslı hadisə hesab edilmişdir.	Aşağı

Sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu

Sahilyanı zonada kiçik miqyaslı balıq ovu, bir qayda olaraq, sahildən 23 dəniz mili məsafədə həyata keçirilir. Fəsil 6, Şəkil 6.15-də təsvir edildiyi kimi Abşeron yarımadasının sahilyanı zonası boyu kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olan şəxslərin yaşadığı və balıqçılıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün lisenziyaya malik olduğu bir neçə sahə mövcuddur. 2015-ci ildə AYDH Kontrakt Sahəsinin daxilində və onun yaxınlığında balıq ovlamaq üçün lisenziyaya sahib olan 381 balıqçı olmuşdur¹. Fəsil 6, Şəkil 6.15-də təsvir edildiyi kimi ETSN tərəfindən təqdim edilmiş məlumatlara əsasən Hövsan (53) və Şüvəlandan (45) sonra Zirə lisenziyaya malik balıqçıların sayının ən çox olduğu balıqçılıq sahəsidir. Aşağı tələbat mövsümü may və iyun ayları arasında 2 ay davam etməklə sahilyanı zonada kiçik miqyaslı balıqçılıq fəaliyyəti il boyu həyata keçirilir (Fəsil 8, Bölmə 6.6.6).

3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətlərini, yuxarıda təsvir olunan mövcud nəzarət vasitələrini və ƏMSSTQ sənədinin 3-cü fəslində müəyyənləşdirilmiş təsirin əhəmiyyət meyarlarını nəzərə alaraq, sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu ilə əlaqədar seysmik gəmilərin, köməkçi gəmilərin və avadanlıqların fiziki mövcudluğunun səbəb olduğu hadisənin miqyası aşağıdakı Cədvəl 9.9-da təqdim edilmişdir.

Cədvəl 9.9: Hadisənin miqyası (sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu)

Hadisə	İzah	Hadisənin miqyası

¹ ETSN-nin məktubu, 3 iyul 2015-ci il. BP-nin məlumat təqdim olunmasına dair müraciətinə cavab. İst. 4/1009-6 Dekabr 2015-ci il Layihə variantı

Seysmik gəmilərin, köməkçi gəmilərin və avadanlıqların mövcudluğu	Seysmik gəmi və köməkçi gəmilər davamlı olaraq hərəkətdə olacaqdır və bir sahədə əhəmiyyətli müddətdə dayanmayacaqdır. Prioritet Sahələrdən hər birində fəaliyyət müvəqqəti olacaqdır. Kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olan balıqçıların əksəriyyətinin balıq ovlamaq üçün lisenziyaya malik olduğu Prioritet Sahə 3-ün daxilində tədqiqat fəaliyyətləri balıq ovu üçün əsasən tələbatın aşağı olduğu mövsüm (may-avqust) olan aprel ayının sonu və iyun ayları arasında baş verəcəkdir. Dənizdibi təhlükələrin tədqiqi ərzində dəniz dibində hərəkətsiz balıq ovu alətinin müəyyənləşdirildiyi təqdirdə seysmik tədqiqat mümkün olan qədər elə planlaşdırılmalıdır ki, ona müdaxilə etməsin. Hərəkətsiz balıq ovu alətinin çıxarılması planlaşdırılmır. Bununla belə, alətin çıxarılması tələb olunarsa, müvafiq monitorinq və hesabat verilmə tədbirləri həyata keçiriləcəkdir. Seysmik gəmilərin mövqeyini nəzərə almaq məqsədilə normal fəaliyyətlərində dəyişiklikləri planlaşdırma bilmələri üçün 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri barədə sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olan balıqçılara məlumat veriləcəkdir. Buna görə, 3Ö Seysmik Tədqiqatın sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıqçılığa təsirin azacıq və ya müvəqqəti olacağı gözlənilir. Bu səbəbdən bu Aşağı miqyaslı hadisə hesab edilir.	Aşağı

Dənizdən istirahət üçün istifadə edənlər

3Ö Seysmik Tədqiqat sahəsinə yaxın sahilyanı ərazi boyu xüsusilə, yay ayları ərzində istirahət və su idmanı növləri (o cümlədən, suya dalma, avarçəkmə, su motosikli, üzgüçülük və su xizəyi) üçün istifadə edilən bir sıra sahələr mövcuddur. Məlum dalğıcı sahələri Prioritet Sahə 1-in daxilində Böyük Zirə adasının yaxınlığında (Bakı körfəzindən bir qədər cənubda) və Prioritet Sahə 2-nin daxilində Çilov və Kiçik Tava adalarının yaxınlığında yerləşir (Fəsil 6, Şəkil 6.18).

3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətlərini, yuxarıda təsvir olunan mövcud nəzarət vasitələrini və ƏMSSTQ sənədinin 3-cü fəslində müəyyənləşdirilmiş təsirin əhəmiyyət meyarlarını nəzərə alaraq, dənizdən istirahət üçün istifadə edənlər ilə əlaqədar seysmik gəmilərin, köməkçi gəmilərin və avadanlıqların fiziki mövcudluğunun səbəb olduğu hadisənin miqyası aşağıdakı Cədvəl 9.10-da təqdim edilmişdir.

Cədvəl 9.10: Hadisənin miqyası (dənizdən istirahət üçün istifadə edənlər)

Hadisə	İzah	Hadisənin miqyası
Dənizdən istirahət üçün istifadə edənlər	Seysmik gəmi və köməkçi gəmilər davamlı olaraq hərəkətdə olacaqdır və bir sahədə əhəmiyyətli müddətdə dayanmayacaqdır. Hava şəraitinin daha əlverişli olduğu yay ayları dənizdəki sahələrdən su idmanı və istirahət məqsədilə istifadə edilən pik mövsümdür. Sahiləyaxın zonanın istifadəçilərinin iştirakı ilə baş verən hər hansı qəzaların qarşısını almaq üçün dənizdəki seysmik tədqiqat gəmilərinin və avadanlıqlarının ətrafında təhlükəsizlik zonası saxlanılacaqdır. 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri dalğıcı sahələrinin yaxınlığında aparıldıqda, dalğıcı şirkətlərdən öz fəaliyyətlərini tədqiqat zonasından kənardakı sahələr ilə məhdudlaşdırmaq xahiş olunmaqla, Məsləhətləşmə fəaliyyətlərinə dalğıcı şirkətlərinin müəyyənləşdirilməsi və tədqiqat fəaliyyətləri barədə məlumat verilməsi daxil ediləcəkdir. Tədqiqat fəaliyyətləri barədə dalğıcı qayıqlarına xəbərdarlıq edildiyinə əmin olmaq üçün dalğıcı sahələrinin yaxınlığında aparılan tədqiqat ərzində izləyici gəmilərdən istifadə ediləcəkdir. Buna görə, 3Ö Seysmik Tədqiqatın dənizdən istirahət üçün istifadə edənlərə təsirin azacıq və ya müvəqqəti olacağı gözlənilir. Bu səbəbdən bu Aşağı miqyaslı hadisə hesab edilir.	Aşağı

9.3.2.3 Reseptorun həssaslığı

Gəmiçiliyə gəldikdə, beynəlxalq yük daşıma marşrutundan istifadə edən gəmilər rabitə sistemləri ilə təchiz edilmişdir və qabaqcadan bildiriş təqdim etməklə maneələrin arasında hərəkət etməklə Dekabr 2015-ci il Layihə variantı

bacarığına malikdir. Ümumiyyətlə, bu gəmilərlə Azərbaycana və Azərbaycandan digər Xəzəryanı dövlətlərə və bundan əlavə (qış ayları ərzində qeyd olunan marşrutların açıq olmadığına baxmayaraq) Don-Volqa və ya Baltik-Volqa kanalı və çay sistemləri ilə daha uzaq məsafələrə yük və materialları daşımaq üçün istifadə edilir. Daha iri gəmilərin istifadəsi tanınmış gəmi marşrutları ilə məhdudlaşdırılmışdır; Bununla belə, 3Ö Seysmik Tədqiqat Sahəsi boyu müxtəlif marşrutlar vardır. Bir qayda olaraq, yerli və regional gəmiçilik fəaliyyəti rabitə sistemləri ilə təchiz edilmiş və dəyişikliyə uyğunlaşmaq qabiliyyəti olan gəmilərdən ibarətdir.

2015-ci ilin noyabr ayında aparılmış sosial-iqtisadi tədqiqat ərzində toplanmış məlumatlara əsasən 3Ö Seysmik Tədqiqat Sahəsinin yaxınlığındakı sahiyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu həyata keçirilir və bu həmin balıqçıların ailələrinin əsas gəlir mənbəyidir. Buna görə, qeyd olunan ailələr dəyişikliyə qəşı həssasdır. May ayından avqusta və dekabr ayından fevral ayına qədər aşağı və orta aşağı tələbat mövsümü olmaqla, sahiyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu ilboyu aparılır. Balıqçılıq zamanı istifadə edilən avadanlıqlara qurma torlar (o cümlədən, hörmə torlar), balıq tələləri və nevodlar daxildir.

Dənizdəki sahələrdən istirahət üçün istifadə edilənlərə belə sahələrdən adətən hava şəraitinin daha əlverişli olduğu yay ayları ərzində (iyul – avqust) istirahət üçün istifadə edilən yerli, regional və beynəlxalq qonaqlar daxildir. Həyata keçirilən fəaliyyətlərə çimmək, suya dalma və üzgüçülük və su xizəyi kimi digər əyləncəli su idmanı növləri daxildir. Abşeron yarımadası boyu 3Ö Seysmik Tədqiqat Fəaliyyətlərinin həyata keçirildiyi müddətdə dənizdən istirahət məqsədilə istifadə edilənlərin daxil ola biləcəyi bir neçə alternativ istirahət çimərlikləri və turizm məkanları mövcuddur.

Gəmiçiliyin, sahiyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovunun və dənizdən istirahət məqsədilə istifadə edilənlərin seysmik gəminin, köməkçi gəmilərin və avadanlıqların fiziki mövcudluğuna qarşı həssaslığına dair məlumatların xülasəsi Cədvəl 9.11-də verilmişdir.

Cədvəl 9.2: Reseptorun həssaslığı

Reseptors	İzah	Reseptorun həssaslığı
Beynəlxalq gəmiçilik	Beynəlxalq gəmiçilik beynəlxalq əhəmiyyətli hesab edilir; və liman idarələri ilə müvafiq əlaqələndirmə əsasında maneələrin arasında hərəkət etmək və qadağan olunmuş zonalara daxil olmamaq üçün müvafiq avadanlıqla təchiz edilmişdir. Beynəlxalq gəmiçilik üçün istifadə olunan gəmilərin rabitə sistemləri ilə təchiz olunduğunu; tədqiqat əməliyyatları barədə gəmilərə qabaqcadan məlumat veriləcəyini; və 3Ö Seysmik Tədqiqat gəmilərinin ətrafında təhlükəsiz zonanın ayrılacağını nəzərə alaraq, beynəlxalq gəmiçilik aşağı həssaslığa malik hesab edilir.	Aşağı
Yerli/regional gəmiçilik	Yerli və regional gəmiçilik yerli və regional xidmətləri təmin edir və dəyişikliyə uyğunlaşmaq qabiliyyətinə malikdir. Yerli və regional gəmiçilik üçün istifadə edilən gəmilər rabitə sistemi ilə təchiz edilib; və 3Ö Seysmik Tədqiqat gəmilərinin ətrafında təhlükəsiz zonanın yaradılması üçün layihənin işlənməsinə nəzarət vasitələri nəzərdə tutulacaq və tədqiqat əməliyyatları barədə gəmilərə qabaqcadan məlumat veriləcəkdir. Yerli/regional gəmiçilik Aağı həssaslığa malik hesab edilir.	Aşağı
Sahiyanı ərazilərdə kiçik miyaslı balıq ovu	Sahiyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovunun ailəsinin əsas gəlirini ovlanmış balıqların satışı təşkil edən balıqçılar tərəfindən həyata keçirildiyi başa düşülür ² . Mart ayından aprel ayına və sentyabr ayından noyabr ayınadək kiçik miqyaslı balıq ovu üçün yüksək tələbat mövsümü Prioritet Sahələr 1, 3, 4 və 5-in daxilində 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri ilə üst-üstə düşür. Üstünlük verilən balıq ovu sahələrinin Prioritet Sahələr 3 və 5-də yerləşdiyi başa düşülür ³ . 3Ö Seysmik Tədqiqatın qısa müddətə kiçik miqyaslı balıq ovu üçün istifadə edilən sahələrdə aparılacağı ehtimal edilir; və balıq üzərində təsirlər azacıq mənfi kimi qiymətləndirilmişdir.. Bununla belə, balıqçılar ailələrinin gəliri üçün bu fəaliyyətdən asılı olduqlarından və əsasən qurma torlardan istifadə etdiklərindən, onların dolanışiq vəziyyəti dəyişikliyə qarşı zəifdir.	Yüksək

² Prioritet Sahələr 1 və 3-də müsahibə aparılan balıqçılar ailə gəlirlərinin əsas mənbəyinin balıq ovu olduğunu göstərmişdir.

³ Şəkil 6.15, Fəsil 6, Sosial-iqtisadi sahənin təsviri

Reseptors	İzah	Reseptorun həssaslığı
Dənizdən istirahət üçün istifadə edənlər	3Ö Seysmik Tədqiqatın uzun müddət eyni sahədə aparılmayacağını və Abşeron yarımadasının sahili boyu alternativ çimərliklərin və turizm məkanlarının olduğunu nəzərə alaraq, alternativ istirahət sahələrinə daxil olmaqla, sahələrdən istirahət üçün istifadə edənlərin 3Ö Seysmik Tədqiqatın müvəqqəti məhdudiyətlərinə uyğunlaşmaq potensialının olduğu güman edilir. Bununla belə, bəzi istifadəçilər, əlverişli, xüsusi yerlərdə yay evləri olan yerli və regional istifadəçilər üçün bu dəyişikliyə uyğunlaşma imkanı az olacaqdır. Buna görə, dənizdən istirahət üçün istifadə edənlər Orta həssaslığa malik reseptorlar hesab edilir.	Orta

9.3.2.4 Təsirin əhəmiyyəti

Seysmik gəmilərin, köməkçi gəmilərin və avadanlıqların fiziki mövcudluğuna görə gəmiçilik operatorlarına, sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olanlara və dənizdən istirahət üçün istifadə edənlərə təsirlərin xülasəsi Cədvəl 9.12-də verilmişdir.

Cədvəl 9.3: Təsirin əhəmiyyəti

Hadisə	Reseptor	Hadisənin miqyası	Reseptorun həssaslığı	Təsirin əhəmiyyəti
Seysmik gəmilərin, köməkçi gəmilərin və avadanlıqların mövcudluğu	Beynəlxalq, yerli və regional gəmiçilik	Aşağı	Aşağı	Cüzi
	Sahilyanı zonalarda kiçik miqyaslı balıqçılıq	Aşağı	Orta	Az mənfi
	Dənizdən istirahət üçün istifadə edənlər	Aşağı	Orta	Azacıq mənfi

Seysmik gəmilərin, köməkçi gəmilərin və avadanlıqların fiziki mövcudluğunun nəticəsində sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıqçılıq ilə əlaqədar aşağıdakı monitoring aparılacaq və hesabat veriləcəkdir:

- Seysmik gəminin briqadasının kiçik miqyaslı balıqçılıq ilə əlaqəli olmadığını təsdiq edə bilmədiyi, 3Ö Seysmik Tədqiqatın nəticəsində sökülümə və ya zədələnmiş hər hansı mövcud hərəkətsiz avadanlıqların monitoringi aparılacaqdır (yəni, həmin avadanlıqlar qeydə alınacaq və jurnala qeyd ediləcəkdir). Jurnala avadanlığın təsviri, onun söküldüyü və ya zədələndiyi tarix və rast gəlinə sahə daxil ediləcəkdir.

9.3.3 Dənizdə enerji mənbəyinin istismarı ilə əlaqədar dənizdə təsirlər

Tədqiqat gəmiləri tədqiqat profillərinin hər biri boyunca hərəkət etdikcə istifadə edilən səs mənbəyinin balıqların davranışı da daxil olmaqla, su süyununun daxilində balığa təsir göstərəcəyi ehtimal edilir. Bu dənizdə kommersiya məqsədilə balıqların ovlanmasına və sahilyanı zonalarda kiçik miqyaslı balıqların ovlanmasına təsir göstərə bilər. Təsdiqlənmiş keçid normaları əsasında potensial bərpa oluna bilən və ya bərpa oluna bilməyən xəsarət və ya davranış təsirləri ilə əlaqədar seysmik mənbənin dəniz heyvanlarına olan təsirin miqdarını müəyyənləşdirmək üçün aparılmış akustik dalğanın modelləşdirilməsinin nəticələrinin xülasəsi Bölmə 8.3, Fəsil 8-də təqdim edilmişdir.

Modelləşdirmə onu deməyə əsas verir ki, ən dayaz sularda mövcud sə səviyyələri (0 - 2m) çox aşağıdır. Buna görə seysmik mənbəyə qədər 1m-dən az məsafədə balığın xəsarət alma ehtimalı mövcuddur (Fəsil 8, Cədvəl 8.5). Seysmik mənbədən maksimum 20m-ə qədər məsafədə balıqlar mövcud olarsa, 2 və 5m arasında dərinliyi olan sularda fəaliyyət göstərən gəmidə ölümcül və ya bərpa oluna bilən xəsarət ehtimalı baş verə bilər. Həmçinin, bütün balıqlarda EQMİ yalnız Bubbles seysmik

mənbəyindən maksimum 105m-ə qədər və Geotigers gəmisindən 385 və 700m arasında məsafədə modelləşdirilmiş STH əsasında proqnozlaşdırılır.

ƏMSST-in 4-cü fəslində təsvir edildiyi kimi 3Ö Seysmik Tədqiqat zamanı eyni Prioritet Sahədə parallel olaraq işləyən 5-ə qədər gəmi olacaqdır. Belə olduğundan gəmini/reseptoru işəsalma sahələrini və sadələşdirilmiş hərəkət ssenarilərini nəzərdən keçirmək üçün modelləşdirmə aparılmışdır. Səsin modelləşdirilməsinin nəticələri (Fəsil 8, Cədvəl 8.6) səs səviyyələrinin nəzərdən keçirilən bütün gəmi-reseptor ssenarilərində hər hansı eşitmə həssaslığı olan balıqlarda tələfat ilə nəticələnmə və ya bərpa oluna bilən potensial xəsarət ilə əlaqədar STS hədlərindən aşağı olacağına gözləndiyini deməyə əsas verir. Buna görə, bu potensial təsirlərin baş vermə ehtimalı aşağı hesab olunur. Bundan əlavə, səs səviyyələrinin nəzərdən keçirilən bütün gəmi/reseptor ssenariləri üçün hər hansı eşitmə həssaslığı olan balıqlarda tələfatla nəticələnmə və ya bərpa oluna bilən xəsarət ilə əlaqədar STH hədlərindən aşağı olacağı proqnozlaşdırılır. Bun görə, bu potensial təsirlərin baş vermə ehtimalı aşağı hesab edilir.

9.3.3.1 Təsirə azaltma tədbirləri

Akustik dalğaların əmələ gəlməsinin potensial təsirlərini minimuma endirmək məqsədilə dəniz mühitəməhdaxiləni azaltmaq üçün ləihənin işlənilib hazırlanması zamanı bir neçə nəzarət tədbirləri nəzərdə tutulmuşdur. Bu tədbirlərə aşağıdakılar daxildir:

Dərinliyi 2m-dən artıq olan sulara aşağıdakı tədbirlər görülməlidir:

- Fəaliyyətsiz müddətdən sonra hər dəfə seysmik mənbə qrupu təkrar işə salınarkən dərinliyi 2m-dən artıq olan sulara istifadə edilən səs mənbələri üçün tədricən işəsalma (və ya artırma) prosedurları həyata keçiriləcəkdir;
- Tədricən işəsalma prosedurundan istifadə edilərək seysmik mənbənin işə salınmasından qabaq səs mənbəyinin ətrafında 500m-lik Təsirə azaldan Bufer Zonasının daxilində hər hansı suitilərin müşahidə olunub-olunmadığını müəyyənləşdirmək üçün 30 dəqiqə müddətində dəniz məməlilərinin monitorinqi aparılacaqdır. Suitilər müşahidə olunarsa, Təsirə azaldan Bufer Zonasında suitilərin olmadığına əmin olmaq üçün tədricən işəsalma proseduru ən azı 20 dəqiqə gecikdiriləcəkdir; və
- (Seysmik profilin dəyişdirilməsi 20 dəqiqədən artıq vaxt apararsa) seysmik profilin dəyişdirilməsi ərzində pnevmotoplardan istifadə üçün həddin müəyyənləşdirilməsini / həddin məhdudlaşdırılmasını təmin edir.

9.3.3.2 Hadisənin miqyası

Sahilyan zonalarda kiçik miqyaslı balıq ovu

2015-ci ilin noyabr ayında aparılmış sosial-iqtisadi tədqiqat ərzində toplanmış məlumatlara əsasən sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olan balıqçıların ovladıkları balıq növlərinə siyənək növləri, kütüm (*Rutilus frisii*), qızılı kefal (*Liza auratus*), Xəzər külmesi (*Rutilus caspicus*), çapaq (*Abramis brama*) və çəki (*Cyprinus carpio*) daxildir. Fəsil 5, Cədvəl 5.21-də təqdim edildiyi kimi bu növlərin hamısının üzümə qovduğu olduğu məlumdur və buna görə, orta və ya yüksək eşitmə həssaslığına malikdir. Bütün balıqlar tədricən işəsalma cəld reaksiya verərək enerji mənbəyindən üzüm uzaqlaşacaq və mənbə ötürüldükdən sonra qayıdacaqdır.

Akustik dalğanın balığa və bu səbəbdən sahilyanı zonalarda kiçik miqyaslı balıq ovu fəaliyyətlərinə təsirləri qısa müddətli, müvəqqəti olacaqdır və bərpa olunacaqdır. Balıq ovunda birbaşa seysmik mənbələrin yaratdığı səs ilə əlaqələndirilə bilən nəzərəçarpan dəyişiklik gözlənilir.

3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətlərini, yuxarıda təsvir olunan mövcud nəzarət vasitələrini və ƏMSSTQ sənədinin 3-cü fəslində müəyyənləşdirilmiş təsirin əhəmiyyət meyarlarını nəzərə alaraq, sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu ilə əlaqədar dənizdə enerji mənbəyinin istismarının səbəb olduğu hadisənin miqyası aşağıdakı Cədvəl 9.13-də təqdim edilmişdir.

Cədvəl 9.4: Hadisənin miqyası (Sahilyanı zonalarda kiçik miqyaslı balıq ovu)

Hadisə	İzah	Hadisənin miqyası
Dənizdə enerji mənbəyinin istismarının dolayı təsiri	Seysmik gəmilər davamlı olaraq hərəkət edəcəkdir və eni sahədə hər hansı əhəmiyyətli müddətdə dayanmayacaqdır. Nəzarət tədbirləri akustik dalğaların ekoloji reseptorlara, o cümlədən, dəniz mühitində balıqlara təsirini minimuma endirmək üçün layihələndirilmişdir. Sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olan balıqçıların istifadə edə biləcəyi sahənin daxilində aparılacaq 3Ö Seysmik Tədqiqatın qısa müddətli olacağı gözlənilir. Bu sahələrdə balıqlar ötüb keçməkdə olan enerji mənbəyindən uzaqlaşacaq, lakin akustik dalğaların səviyyələri xəsarət səviyyəsindən və müvəqqəti təsir hədlərindən aşağı düşdükdən sonra qayıdacaqdır. Buna görə, 3Ö Seysmik Tədqiqatın sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovuna dolayı təsirinin azacıq və müvəqqəti olacağı gözlənilir. Buna görə, bu aşağı miqyasa malik hadisə hesab edilir.	Aşağı

9.3.3.3 Reseptorun həssaslığı

Sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovu ilə məşğul olan balıqçıların dolanışıqlarını təmin etmək üçün balıqçılıqdan asılı olması və aşağı və orta aşağı tələbat mövsümünün may ayından avqust ayına və dekar ayından fevral ayına qədər olduğuna baxmayaraq, il boyu balıq ovlanması məlumdur. Seysmik səs mənbəyinin nəticəsində balıqların davranışında müəyyən pozuntu ola bilər, lakin bunun qısa müddətli olacağı gözlənilir (yəni, səs mənbəyinin uzaqlaşmasından sonra balıqlar sahəyə qayıdacaqdır) (Fəsil 8, Bölmə 8.3.2.2)

Balıqların akustik dalğalara reaksiyaları qısa müddətli olacağından balıq ehtiyatlarının uzun müddət dəyişməyəcəyi ehtimal olunur. Kilkənin (*Clupeonella delicatula*) kommersiya növlərində və bölgə (*Huso huso*) və nərə (*Acipenser stellatus Pallas*) kimi nadir və qadağan olunmuş növlərdə əhəmiyyətli azalmalar olmaqla, Xəzər dənizində kommersiya məqsədilə ovlana bilən balıq növlərinin ümumi təmayülünün azaldığı məlumdur. Bu azalmanın səbəbi məlum deyil; bununla belə, buna davamlı olaraq Xəzər dənizinin sənaye və kənd təsərrüfatı sənayesi tərəfindən çirklənməsi, invaziv növlərin (*Mnemiopsis* növü olan meduzanın (ktenoforun)) geniş yayılması və həssas ərazilərdə artan texnogen təsire əlavə olaraq tənzimlənməyən balıqçılıq və iqlim dəyişikliyinə səbəb olduğu hesab olunur⁴.

Dənizdə enerji mənbəyinin istismarı ilə əlaqədar sahilyanı ərazilərdə balıq ovu ilə məşğul olanların həssaslığına dair məlumatların xülasəsi Cədvəl 9.5-də təqdim edilmişdir.

Cədvəl 9.5: Reseptorun həssaslığı

Reseptor	İzah	Reseptorun həssaslığı

⁴ Salmanov, Z., Qasimov, A., Fersoy, H. və van Anrooy, R., 2013. Azərbaycan Respublikasında balıqçılıq və balıqçılıq təsərrüfatları: Xülasə. FAO Balıqçılıq və balıqçılıq təsərrüfatları barədə təmimnamə № 1030/4. Ankara, FAO. Bu saytdan əldə oluna bilər: <http://www.fao.org/docrep/017/i3113e/i3113e00.htm> Avqust 2015-ci ildə istifadə edilmişdir.

Sahilyanı zonada kiçik miqyaslı balıq ovu	Sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıq ovunun ailəsinin əsas gəlirini ovlanmış balıqların satışı təşkil edən balıqçılar tərəfindən həyata keçirildiyi başa düşülür ⁵ . Mart ayından aprel ayına və sentyabr ayından noyabr ayınadək kiçik miqyaslı balıq ovu üçün yüksək tələbat mövsümü Prioritet Sahələr 1, 3, 4 və 5-in daxilində 3Ö Seysmik Tədqiqat fəaliyyətləri ilə üst-üstə düşür. Üstünlük verilən balıq ovu sahələrinin Prioritet Sahələr 3 və 5-də yerləşdiyi başa düşülür ⁶ . 3Ö Seysmik Tədqiqatın qısa müddətə kiçik miqyaslı balıq ovu üçün istifadə edilən sahələrdə aparılacağı ehtimal edilir; və balıq üzərində təsirlər azacıq mənfi kimi qiymətləndirilmişdir.. Bununla belə, balıqçılar ailələrinin gəliri üçün bu fəaliyyətdən asılı olduqlarından və əsasən qurma torlardan istifadə etdiklərindən, onların dolanışq vəziyyəti dəyişikliyə qarşı çox zəifdir	Orta

9.3.3.4 Təsirin əhəmiyyəti

3Ö Seysmik Tədqiqat ərzində dənizdə enerji mənbəyinin təsiri ilə əlaqədar sahilyanı zonada kiçik miqyaslı balıq ovunun təsirlərinə dair məlumatların xülasəsi Cədvəl 9.15-də təqdim olunur.

Cədvəl 9.6: Təsirin əhəmiyyəti

Hadisə	Reseptor	Hadisənin miqyası	Reseptorun həssaslığı	Təsirin əhəmiyyəti
Dənizdə enerji mənbəyinin istismarı	Sahilyanı zonada kiçik miqyaslı balıq ovu	Aşağı	Orta	Az mənfi

9.4 Qalıq sosial-iqtisadi təsirlərin xülasəsi

Bu Fəsildə təqdim edilən qiymətləndirmələr mövcud nəzarət tədbirlərinin görülməsi vasitəsilə potensial təsirlərin praktiki cəhətdən mümkün və lazım olan qədər minimuma endirildiyini və əlavə təsirazaltma tədbirlərinin tələb edilmədiyini göstərir.

Standart və qeyri-standart 3Ö Seysmik Tədqiqat Fəaliyyətləri ilə əlaqədar qalıq sosial-iqtisadi təsirlərin xülasəsi Cədvəl 9.16-da təqdim edilir.

Cədvəl 9.7: 3Ö Seysmik Tədqiqatın Sosial-İqtisadi Təsirlərinin Xülasəsi

Hadisə	Hadisənin miqyası	Reseptorun həssaslığı	Təsirin əhəmiyyəti
Seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin, avadanlıqların (o cümlədən, çoxkomponentli seysmik qəbuledicilərin) və ekipajın fiziki mövcudluğu	Aşağı	Orta (Torpaq sahibləri və torpaq istifadəçiləri)	Az mənfi
		Orta (Çimərlikdən və sahilyanı sahələrdən istirahət məqsədilə istifadə edənlər, o cümlədən, turistlər)	Az mənfi
		Orta (Turizm biznesinin sahibləri)	Az mənfi
Seysmik nəqliyyat vasitələrinin, köməkçi nəqliyyat vasitələrinin və avadanlıqların fiziki mövcudluğu (dayaz sulara gəminin hərəkəti və tədqiqat)	Aşağı	Aşağı (Beynəlxalq, yerli və regional gəmiçilik)	Cüzi
	Aşağı	Orta (Sahilyanı ərazilərdə kiçik miqyaslı balıqçılıq)	Az mənfi

⁵ Prioritet Sahələr 1 və 3-də müsahibə aparılan balıqçılar ailə gəlirlərinin əsas mənbəyinin balıq ovu olduğunu göstərmişdir.

⁶ Şəkil 6.15, Fəsil 6, Sosial-iqtisadi sahənin təsviri

Dekabr 2015-ci il

Layihə variantı

əməliyyatları)	Aşağı	Orta (Dənizdən istirahət məqsədilə istifadə edənlər)	Az mənfi
Dənizdə enerji mənbəyinin istismarı	Aşağı	Orta (Sahilyanı zonada kiçik miqyaslı balıq ovu)	Az mənfi